

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in sprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 din. za tiskarstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 45-86

Šolski zakon

Sedanji šolski zakon datira z dnem 5. dec. 1929. Pred tem enotnim državnim zakonom se je urejalo ljudsko šolstvo v Jugoslaviji v posameznih pokrajinah neenotno v smislu prejšnjih šolskih zakonov, ki so se postopoma razširjali in prilagojevali novim razmeram in potrebam. Prizadevanje za poenotenje šolske zakonodaje je trajalo torej celih 11 let, preden je organizacija našega ljudskega šolstva dobila enotno formulacijo z novim zakonom o narodnih šolah. Tako dolga doba nekakega medvladja je lahko razumljiva, če upoštevamo velike razlike na vseh področjih novih pokrajin, ki so se po svetovni vojni združile v skupno državo.

Jasno je zato tudi, da je moral novi šolski zakon upoštevati te pokrajinske gospodarske in kulturne razlike in da predstavlja zaradi tega več ali manj le kompromisno rešitev ljudskošolskega vprašanja.

Življenje pa ne miruje: vedno in vedno ustvarja nove zahteve in tem ustrezajoče nove obsestvene oblike. Tem izpremembam morajo seveda nujno slediti tudi nove zakonske določbe, ker ovirajo stari zakoni prirodni razvoj življenja.

Naš sedanji šolski zakon je dobil svojo dokončno formulacijo v eni izmed najtežjih dob naše mlade države, ko je režim šestega januarja skušal centralistično strniti vse agende v svojih rokah. Od tistega časa se je mnogokaj izpremenilo, če že ne omenimo za enkrat nič drugega kot srbskohrvatski sporazum iz leta 1939, ki je jasno pokazal, da so načela, ki so kumovala tudi šolskemu zakonu, postala nevdružna. Zahteve po narodni avtonomiji se pa niso ustavile na mejah banovine Hrvatske, marveč so zajele v svoje območje tudi ostale pokrajine, ki bi na raznih področjih prav tako rade zaživele svoje lastno življenje ter brez ovir centralističnega varuštva dosegle po lastnih potrebah in močeh maksimum svojega narodnega razmaha.

Izmed takih področij je vprašanje narodne prosvete v najširšem pomenu besede gotovo izmed najvažnejših in zato so stremiljenja po kulturni avtonomiji brez dvoma življenjskega pomena za vsak narod.

V tem okviru pa zavzema ljudsko šolstvo in njegov ustroj zelo pomembno mesto. Ni čudno zato, da se posveča že sedaj tej pagnji ljudske prosvete največja pozornost in da mnogi zainteresirani krogi že premišljajo in snujejo načrte o bodoči preustroju ljudske šole v območju narodne samouprave.

Slovenski javnosti je trenutno že poznan tozadevni projekt novega zakona za ljudsko šolstvo, ki ga je izdelala Kmetijska zbornica ter ga tudi lojalno razposlala na ogled raznim korporacijam, ki prihajajo po svojem zanimanju v prvi vrsti v poštev za tako reorganizacijo. Prejelo ga je tudi vodstvo naše sekcije ter ga razposlalo vsem okrajnim učiteljskim društvom v vednost in obravnavanje.

Ni tu mesto niti ni še čas, da bi se podrobneje pečali s tem osnutkom. Kljub temu mislimo, da ne bo odveč in nekoristno, ako predhodno temu obravnavanju po naših družtvih in v vednost slovenske javnosti napišemo nekaj misli, ki so se nam porodile ob čitanju tega projekta.

Vodilna misel tega osnutka je zapopadana v naslednjih načelih: ljudsko šolstvo naj se razdrži, decentralizira, demokratizira in prilagodi živim potrebam. Dosledno tem načelom skuša projekt Kmetijske zbornice izvesti revizijo sedanjega šolskega zakona, ki mu očita, da greši prav proti vsem tem principom.

Pribiti moramo takoj, da je zadel osnutek v tem pogledu žebelj na glavo. Kadar koli smo učitelji na raznih svojih zborovanjih in tečajih — zlasti v zvezi z življenjsko nujno reformo naše ljudske šole — razpravljali o tem vprašanju, so izzvenele naše zahteve vedno v smislu naših načel. Zato moramo ob tem poskusu revizije šolskega zakona iskreno pozdraviti to stremiljenje z zagotovitvijo, da nas bodo našla vsa prizadevanja v tej smeri vedno pripravljene, doprinesiti tudi delež svojega sodelovanja k izpopolnitvi in pospešanju take šole, ki se bo življenjsko približala sodobnim duhovnim in socialnim potrebam našega naroda.

Toda prav zaradi te naše pripravljenosti moramo — ne da bi hoteli kakor koli anticipirati sklepe naših organizacijskih instanc — ugotoviti že sedaj dva načelno važna nedostata v novem zakonskem projektu Kmetijske zbornice. V njem pogrešno namreč že staro zahtevo vseh resnično demokratičnih prosvetnih delavcev po depolitizaciji šolstva, ki je na dnevnem redu vseh naših zborovanj že vso dobo našega narodnega osvobodjenja in brez katere ne bo nikdar niti prave demokratizacije in avtonomnega razmaha ljudske kulture niti resničnega zadovoljstva učnega osebja na slovenskih šolah. Perea je bila ta zahteva že pod Avstrijo, perea je v Jugoslaviji, postaja pa vse bolj perea iz dneva v dan.

Drugi nedostatek projekta pa tiči v preokromnem deležu, ki je v njem odmerjen sodelovanju in sodelovanju učiteljskega osebja v vseh tistih vprašanjih, ki se nanašajo na notranji ustroj našega šolstva. Kakor je treba

Kako rastejo cene važnim življenjskim potrebščinam

Zaradi silne draginje je najbolj prizadet uradnik, ki mora vse za življenje potrebne stvari kupovati, ker nima zemlje, ki bi mu dala vsakdanji kruh.

Kupovati mora z denarjem, ki si ga služi s svojim delom, trdim delom, bodisi v šoli, uradu ali celo zunaj na terenu. Vendar danes plače niso v nikakem sorazmerju z naraslimi cenami življenjskih potrebščin, tako da draginja pritiska z vso silo na uradnika in mu ogroža življenjski obstoj.

»Ali pa je pri nas potrebna taka draginja?« To vprašanje se poraja vsakemu, ki gleda življenje z odprtimi očmi in vidi vse, kar se dogaja okrog njega.

Ni pa potreben tako nagel porast cen, ki ga povzročajo spekulanti in prekupčevalci, ki na eni strani bogatijo na račun kmetovih žuljev, na drugi strani pa na račun nizkih, daleč pod življenjskim minimumom stoječih uradniških plač.

Draginja raste kljub uradnim maksimalnim cenam in kljub delovanju številnih protidraginjskih odborov, odborov za kontrolo cen itd. Povzročajo pa to draginjo prekupčevalci, ki jih danes kar mrgoli po deželi in ki ne štedijo z denarjem. Danes bi rad vsak samo trzil, mešetaril in prekupčeval, tako da gre artikel, preden pride od kmeta producenta do uradnika, delavca ali obrtnika kot konsumenta, skozi več rok posredovalcev, ki to blago podražijo in hočejo pri tem dobro zaslužiti. Tak zaslužek je zelo lahek in se ga poslužujejo mnogi, premnogi, ki jim ni do resnega in poštenega dela. Tako so uradnik, delavec in obrtnik prisiljeni s svojimi nizkimi plačami kupovati življenjske potrebščne drago, ker pač morajo s povišano ceno vzdrževati mnoge prekupčevalce, ki na ta račun živijo. Mimogrede povedano je taka prekupčevalska obrt tako zvana »črna obrt«, ki ni prijavitelna nikjer in tudi ni obdavčena.

Hočem navesti nekaj primerov iz lastnih opazovanj in videli bomo, da je to res.

Po deželi, zlasti v žitornih pokrajinah, danes kar mrgoli prekupčevalcev, ki kupujejo pšenico, ne ozirajo se na maksimalno ceno din 3,— oziroma din 3,30 za kilogram, po ceni din 6,— do din 6,50. Kakšne špekulacije imajo ti prekupčevalci pred očmi, ve lahko vsak, ki kupuje moko. Moka je neobhodno potrebna za kruh. Če jo boš hotel imeti, boš pač plačal, kolikor bo zahteval prekupčevalec.

Zanimivo je dejstvo, da se na deželi posledice te špekulacije že poznajo, ker podelski trgovci si ne bodo mogli nabaviti nove enotne moke, za katero je določena maksimi-

rana prodajna cena din 5,50 za kilogram, mlinarji pa že zdaj zahtevajo za kilogram moke din 5,75. To je posledica navijanja cen pšenice po prekupčevalcih, ki se ne ozirajo na zakonske predpise pri odkupu pšenice.

Te dni se je razširil nekje na deželi glas, da je mlinarjem nek prekupčevalec obljubljal, da kupi vsako količino bele pšenične moke 0 gg, pa naj stane tudi din 20,— kilogram. To bo res nekaj groznega, če bomo še nadalje pustili tako navijanje cen in ne bodo oblastva tega energično zatrla. Koliko bo potem stala moka v nadrobni prodaji, če sedaj prekupčevalci sami ponujajo in diktirajo take neverjetne cene in to celo na veliko.

Vse to pa mora gledati uradnik s svojimi nizkimi plačami in obdržati mirne živce in si ustvarjati rožno bodočnost.

Druga zadeva tiče svinjsko meso in mast. Vzemimo konkreten primer:

Kmet je zredil prašiča, ki tehta 200 kg. Že ima na domu prekupčevalca A., ki z njim baranta in mu končno plača za kilogram žive teže din 11,—. Torej stane prašič 2200 din. Prekupčevalec mu naroči dan in kraj, kamor mora prašiča dostaviti. Prekupčevalec A. proda tega prašiča večjemu prekupčevalcu B. in sicer po din 12,— za kilogram žive teže. Torej se je že podražil za 200 dinarjev, katere je A. vtaknil v žep. Prekupčevalec B. proda tako zbrane prašiče liferantu C. po din 13,50 za kilogram žive teže. Pri tem je zaslužil že 300 dinarjev, skupno torej se je podražil prašič za 500 din. Ta liferant komaj proda tako nakupljene prašiče bodisi direktno, bodisi na sejmju mestnemu mesarju in sicer po din 16,— kilogram žive teže. Torej zasluži tudi ta 500 dinarjev (seveda je to brutto zaslužek) in se je pri vsej manipulaciji podražil prašič, preden je prišel od kmeta do mesarja, za cel tisočak.

Torej ni čudno, da sta meso kakor tudi mast vsak dan dražja, če gre blago skozi toliko rok, ki pri tem zaslužijo.

Vse to gledamo mirno in dopuščamo, protidraginjski odbori tu ne ukrenejo nič. Tako početje brezpodno ni v korist našemu narodnemu gospodarstvu, ker nima od tega nič ne kmet, še manj pa uradnik, ki mora drago plačevati, in tudi ne država ali banovina ali občina.

Tako prekupčevanje je treba zatreti z vso energijo, kajti ubogo ljudstvo, med katero prištevamo tudi uradništvo, bo kljub temu, da smo v agrarni državi, moralo hudo stradati, ker si ne bo moglo zaradi nizkih plač kupiti ničesar.

V-ar.

Kako stanujemo

Zidanice — naša stanovanja

Zaradi nestalnosti tukajšnjega učiteljskega, kateri so vzrok mizerne stanovanjske razmere, se mi zdi potrebno, da se na Vaše opozorilo oglasim tudi jaz z opisom svojega stanovanja.

Isti opis zadeva tudi moje tovarišice, ki ima še pomanjkljiveše stanovanje in še družino, od katere pa živi vprav zaradi stanovanja ločeno.

Upam in želim, da bi anketa stanovanj vsaj nekoliko omilila naše kritične stanovanjske razmere.

Lepa je vasja oziroma naselek, ki leži na enem izmed množičnih gričev Slovenskih gor. Lep in prijeten je kraj zlasti za tiste obiskovalce, ki kot gostje naših bližnjih vinarov obiskujejo naše »pivnice« (kleti).

Vendar pa tudi s kruto prozo kraj ne prizanaša, s prozo, ki zadeva učiteljska stanovanja. Ves griček, ki nalikuje obronku, je posejan z bajtami, zgrajenimi iz ilovice in s slamo kritimi, vmes pa je nekaj podkletenih zidanic. Edino šola je hiša v pravem pomenu besede. — Zaradi pomanjkanja stanovanjskih hiš sem bila prisiljena, nastaniti se v eni izmed omenjenih zidanic — v hišici skromnih dimenzij: soba je dolga 2,5 m, široka 3,2, visoka 2,25 m; kuhinja: 2 koraka dolga, 1 korak široka, predsoba prav tako. Navajam dimenzije zaradi tega, ker se v tej kuhinji vodi gospodinjstvo za tri tukajšnje učne moči. Ze po obsegu stanovanje nikakor ne zadošča niti za eno učno moč.

Še hušje pa so druge pomanjkljivosti: okna, velika kot line, so zavarovana z železnimi križi, šipe so enojne in pobite; vrata

v vseh stropah nuditi ekspertom možnost, da soddločajo pri njihovih izpopolnitvah, ter bi bila n. pr. največja zabloda higienske socialne politike, potiskati v stran zdravniški stan, tako si je tudi nemogoče predstavljati dober pedagoški in didaktični ustroj šolstva brez intenzivnega in soddločujočega vpliva učiteljskih svetov.

zaprta puščajo 2 cm široko špranjo. Vse to zahteva velika popravila, ki jih pa finančno ne zmorem, niti jih nisem dolžna izvršiti, saj nisem ničesar poškovala sama. Vsi drugi — eventualno za to v poštev prihajajoči činitelji pa so za to popolnoma brezbržni. Opisane pomanjkljivosti zidanice povzročajo, da so zunanje okoliščine popoln gospodar mojega stanovanja. Pozimi občutim mraz, ki mi gre do kosti. Popolnoma nemogoče mi je prekuriti stanovanje zlasti še, ker mi železna pečica (45 cm visoka) ne funkcionira in je vsa soba že ob lahkem vetriču v dimu. V takih primerih sem prisiljena, zakleniti svojo zidnico in se podati k usmiljenim ljudem v tople izbe. Veliki mraz pa povzroča tudi betoniran strop kleti, ki se nahaja pod sobo. Vse to mi je v dobrih dveh letih službovanja prineslo sklepni revmatizem, vnetje oči in pred kratkim prestalo gripo. Ne le mraz, še mnogo bolj veter stalno nadleguje naša bivališča, saj je ob vetrovnem vremenu nemogoče kuriti, nemogoče svetiti, kajti veter, ki ima skozi luknjčave šipe prav lahek dostop — uprizarja pravcate plesse in prepilje v izbi, kar povzroča neprestano plapolanje plamena. V takih dneh je torej nemogoče svetiti — nemogoče delati.

Ne samo iz zdravstvenih, ampak tudi iz varnostnih razlogov bi bilo nujno treba, preurediti naša stanovanja. Ker je kraj siromašen, čigar prebivalci so večinoma vinarji, so tudi vlomi in tatvine v zadnjem času pogosti. Ker so k mojim obema neposrednim sosedama vlomili, hodim v interesu lastne varnosti k počitku s pripravljenim samokresom na nočni omari.

Tik zidanice vodi glavna vaška pot. Pijani pasanti, njih »huškanje«, vpitje in rogoviljenje docela onemogoča res pravi počitek. To me živčno slabi bolj kot delo v šoli — četudi imam v dveh najvišjih oddelkih 51 otrok. Tako so naša stanovanja brez pritiklin. Pardon! Imam tudi k vsakemu stanovanju neobhodno potrebno pritiklino, ki pa je od zidanice oddaljena 20 korakov, tako da sem do nje v 70 cm visokem snegu gazila do pasu. Tak je moj komfort!

Vidim in čutim, da postajam iz dneva v dan hušja žrtev tukajšnjih stanovanjskih

razmer, ki nujno kličejo k izboljšanju, ako hočemo biti sposobni za delo, ki nam je naloženo. — Vedno je učiteljsvo le kamen marsikaterih spotik, vedno se mu nalagajo le dolžnosti, le malokdo pa povpraša, ali sme od njega to tudi zahtevati. Ne — dokler se ne izboljšajo njegove življenjske, zlasti stanovanjske razmere! Ne viničarske bajte oziroma še slabše zidanice, ampak zdrava, higienska in dovolj prostorna stanovanja potrebujemo za zdravo in uspešno delo.

Z. B.

V kuhinjo sneži

Ko sem lani nastopila službo, mi je bila odmerjena za stanovanje kamnitna, vlažna sobica v kašči ošabnega hribovskega kmeta. Morala sem preganjati miši in ščurke, pajke in komarje, če sem hotela ostati živa do drugega jutra. S prezidavanjem neke hiše v šolo, se mi je v srce vselila iskrica upanja, češ tudi zame bodo preskrbeli in mi uredili pošteno stanovanje. Šolo so uredili, stanovanje pa je ostalo kot je bilo. Ker je spomladi umrl v njem nek tuberkulozni miadenič, sem hotela imeti sobo razkuženo. Smejali so se mi. Končno sem dosegla vsaj to, da so jo prebelili. Komaj pa sem se vselila, že so stene pričele pokati in sedaj so vse stene polne špranj, omet odpada vsak dan in, če stopim v sobo, se kar zatrese. Skušam zapreti vrata, ne gre, poskusim druga, zopet ista pesem. Hočem popraviti, pa ne puste, da se ne bi vrata pokvarila. Nič ne de, še vso zimo prihaja sveži zrak v sobo. — Iz sobe grem skozi vežo v kuhinjo. Po zidu samo ivje, del stene pa stalno moker in na njem raste nekakšen mah. Kuham kosilo, pa moram biti oblečena v plašč, da poleg štedilnika ne zmrznem, saj se tudi kuhinjsko okno sploh ne zapira in ga ne smem dati popraviti, da bi se ne odrgnila barva in napravljali stroški. Ko je na Strossmayerjevo pihala burja in je padal sneg, sem se zjutraj vsa začudena znašla sredi snega — v kuhinji. Dva metra od okna, po tleh dobre 4 cm snega, bliže okna 10 cm. Očistim vso stvar, privežem okno z vrvcov in grem izvrševati dolžnost tega prazničnega dne. Ko se vrnem, se znajdem v istem položaju. — In če komu potožim in od odgovornih činiteljev zahtevam popravil, skomizgnejo z rameni rekoč: »Še malo, pa bo konec zime, potem pa ne bo več snega.« Sedaj pa naj samo še čakam boljšega vremena in boljših časov, ko bodo ljudje zavedali, da je treba tudi učiteljska stanovanja popravljati.

Maco.

Je to naturalno stanovanje?

Z ozirom na ponovno opozorilo k razpisu ankete glede poročanja o neurejenih in pomanjkljivih stanovanjskih razmerah se oglašam zato, ker me vprašanje stanovanja zasleduje že od začetka moje nastavitve do danes, ko vkljub premetitvi nisem ubežala problemu naturalnega stanovanja in stanarine.

Položaj je sledeč: Prišla sem na šolo kot zadnja učna moč in kot taka bi morala sprejeti naturalno stanovanje, ki je v šoli v prvem nadstropju ter sestoji iz enega samega prostora. Je z vrati predeljen del hodnika in je tako nastala soba, široka 2 m in dolga 3,4 m. Vratom nasproti je veliko okno, ki zavzema skoraj vso širino stene, enojna vrata pa vodijo na hodnik in se le slabo zapirajo, zaradi česar je v sobi stalen prepil. Poleg tega so na hodniku v neposredni bližini stanovanja nameščena stranišča, kar povzroča v omenjeni sobi, zlasti ob vlažnem in vetrovnem vremenu, neznosen smrad. Stanovanje je opremljeno, če se to, kar stoji v sobi, sploh lahko tako imenuje. Ozka, iz grobih desk zbita postelja sega do polovice okna, majava omara iz leta 1890, mizica, stol in peč tvorijo vso opremo. Izboljšati, popraviti ali preurediti ni mogoče ničesar, kajti za normalno pohištvo ni prostora. Vkljub majhnemu in na skrajni minimum skrcenemu pohištvu, je vsako kretanje v sobi otežkočeno in skoraj nemogoče. In naposled: kje ostaja zadovoljstvo, ki ga človek želi občutiti, kadar

Dosebna:

Solski zakon.

Kako rastejo cene važnim življenjskim potrebščinam.

Kako stanujemo: Zidanice — naša stanovanja. — V kuhinji sneži. — Je to naturalno stanovanje?

Vajenske šole.

Franc Gerbec in Učiteljski tovariš.

Učiteljska naturalna stanovanja.

Učiteljski pevski zbor JUU Emil Adamič.

Učiteljski pravnik.

Med »zaostalimi« v otrokovem stoletju.

Splošne vesti. — Iz listov. — Stanovska organizacija JUU. — Šolski radio. — Novosti na knjižnem trgu.

se po končanem pouku hoče odpočiti ali posvetiti nadaljnjemu delu?

Podrobni opis omenjenega naturalnega stanovanja ni bil brez namena. Pomislimo le, da pripada učitelju na osnovi razsodbe drž. sveta št. 3665/40 stanovanje 2 sob, kuhinje in pritlikin. Kako daleč smo v stvarnosti od tega? Ali se prostor $2 \times 3,4$ m more smatrati za sobo? Ali ni tudi učitelj človek, ki ima poleg dolžnosti in vzvišene naloge dajanja tudi sam pravico do uživanja katere koli v mejah možnosti dosegljive kulturne dobrine? Zdi se da ne.

Za omenjeno sobico se učitelju, ki se »ugodnostim« takega naturalnega stanovanja odpoje, odreče stanarina 150 din mesečno. Kaj to pomeni, je vsakomur jasno! S tem pa stvar še ni končana! Če si torej učitelj upra-

vičeno poišče drugo, privatno stanovanje ter mu je sreča mila, da ga res dobi, nastane nov problem. Ako je namreč šolska izbica vredna 150 din (to vedo vsi), si vsak gospodar za svojo primerno opremljeno sobo lahko zaračuna več kot 150 din ali pa vsaj toliko. Koliko gnotne škode utrpri na ta način učitelj, ko si mora zaradi neudejavnosti odločujočih činiteljev od pičle, skopo odmerjene plače brez stanarine plačevati tudi še stanovanje in to v času, ko beležimo skoraj 100% porast cen vsem življenjskim potrebščinam! Marsikdo si je spričo tega krutega dejstva premislil in se obsodil na životarjenje v takem neprimerem prostoru samo, ker njegova denarnica ni mogla utrpiti takih stroškov; vendar je brez dvoma, da je plačal svoj obolus v fizičnem in psihičnem oziru. G. S.

Vajenske šole

Učiteljstvo ljudskih šol je s strokovnim nadaljevalnim šolstvom tako tesno povezano, da ga proučuje in razpravlja o njem na vsakoletnih sestankih. Na zadnjem takem sestanku so bila ugotovljena sledeča načela: Obrtne nadaljevalne šole so de facto nadaljevanje ljudskošolskega pouka, samo s to razliko, da je pouk strokoven, zato mora vzgoja vajencev temeljiti na istih načelih kot pri učencih ljudskih šol. Na vzgojo in pouk vajencev imata vpliv obrtnik in ostala javnost, učiteljstvo pa želi obdržati kontinuiteto z vsemi javnimi in zasebnimi činitelji, zato sprejema vsako objektivno sodbo in kritiko na znanje in upošteva vsako željo javnosti, ako je izražena v interesu nadaljevalnega šolstva. Seveda pa mora biti kritika stvarna in ne sme zasledovati osebnih koristi.

Na sestanku učiteljskega strokovnega nadaljevalnih šol, ki ga je sklicala sekcija JUJ za dravsko banovino, so bili sprejeti sledeči sklepi in s potrebnimi utemeljitvami poslani kr. banski upravi v Ljubljani:

1. Honorarji naj se izenačijo. Ako ni mogoče zvišati temeljnih postavk, naj se tem dodajo draginjske doklade. Za enako delo zahtevamo enako plačilo. Dosedanji honorarji ne ustrezajo nastali draginji in koristnemu delu na strokovnih nadaljevalnih šolah. Vsi honorarji naj se izenačijo in zvišajo na 25 din na uro.

2. Na strokovnih nadaljevalnih šolah v mestih poučuje danes komaj $\frac{1}{4}$ učnih moči — učiteljev. Vse druge učne moči so večinoma, razen gg. profesorjev, brez metodično didaktične izobrazbe. Vzgoja vajencev je v tem oziru zelo pomanjkljiva in za današnje družbene razmere nesodobna. Pritegnite večje števila ljudskošolskega učiteljskega vzgoji in pouku na strokovnih nadaljevalnih šolah je iz teh razlogov nujno potrebna.

3. Upravitelji ljudskih šol in učitelji z izpiti naj bodo obremenjeni s teh šol. V zadnjem času je bilo to vprašanje načeto in deloma zadovoljivo rešeno. Ker pa vprašanje imenovanja upravnika še ni rešeno v tem smislu, je dolžnost nadrejene oblasti, spraviti strokovne nadaljevalne šole v sklad s koristni vzgoje in pouka.

4. V Sloveniji imamo premalo strokovnih nadaljevalnih šol. V zadnjem času smo dobili nekaj novih in je oblast otvorila razne tečaje. Za našo naraščajočo obrt in industrijo pa še vse premalo. Dokler ne bo prišlo to šolstvo pod bansko upravo, ki ga ne bo samo nadzorovala, ampak tudi vzdrževala, toliko časa ne moremo pričakovati povoljnega razmaha. Učiteljstvo ljudskih šol se muči pri ustanavljanju in zato pričakuje od nadrejene oblasti vsestranske podpore in upoštevanje upravičenih zahtev. Zavedati se moramo mi in tudi vsa javnost, da je napredek strokovnega nadaljevalnega šolstva odvisen od proste volje in dela ljudskošolskega učiteljskega in njegove strokovne izobrazbe. Vsako drugo mišlje-

nje ne prinaša šoli nobenih koristi in služi samo osebnim ambicijam posameznikov. Potrebni so učni tečaji za učiteljstvo že v tem letu.

5. Uredbo o strokovnih nadaljevalnih šolah je treba prilagoditi dejanskim potrebam časa. Po naročilu kr. banske uprave bo učiteljstvo pripravljeno sodelovati na spremembi uredbe in učnih načrtov. Sprememba uredbe in učnega načrta brez sodelovanja učiteljskega ne bo ustalila ali pospešila razvoja tega šolstva; uredba sama pa ne sme služiti favoriziranju samo enega stanu, ampak mora služiti šolstvu. Kakor zahteva pravica: za enako delo enako plačilo, tako zahteva učiteljstvo, ki ima predpisani formalni specialni izpit, enakopravnost in enakovrednost pri nastavljanju na strokovnih nadaljevalnih šolah.

6. Tiskovine, ki so sedaj v rabi, so neprimerne in nepraktične in skoraj na vsaki šoli drugačne. Treba jih je poenostaviti in poenotiti. Banska uprava naj izda naročilo za spremembo tiskovin. Tu bo učiteljstvo rado sodelovalo.

7. Poleg omenjenih in uvaževanja vrednih predlogov pa je zlasti pereče vprašanje učiteljskega izprašanja za pouk na strokovnih nadaljevalnih šolah, ki ga prosvetna oblast službeno premeša tja, kjer ni pogojev za ustanovitev teh šol.

V dravski banovini je več primerov, da so učitelji, izprašani za te šole, premeščeni po službeni potrebi iz krajev, kjer take šole niso, v najbolj oddaljene hribovske vase, kjer nimajo možnosti in prilike, da bi poleg svojega poklicnega dela koristili šoli s svojim strokovnim znanjem za dvig obrtništva. Učitelji, izprašani za poučevanje na strokovnih nadaljevalnih šolah, so se programsko bavili s problemi tega šolstva in krivično je, da so odrinjeni in zamenjani z učiteljstvom, ki ni specialno izprašano za te šole. Izprašano učiteljstvo za strokovni pouk je žrtvovalo ogromne vsote za svojo izobrazbo.

Učiteljstvo, izprašano za pouk na strokovnih nadaljevalnih šolah, naj se vedno prvenstveno namesti v krajih, kjer te šole še niso, ali kjer so dani pogoji, da se taka šola ustanovi. Ono izprašano učiteljstvo za strokovne nadaljevalne šole, ki je bilo po službeni potrebi premeščeno v kraje, kjer ni pogojev za ustanovitev teh šol, naj se zopet premesti v kraje, kjer take šole še obstajajo.

Na sestanku so bili sprejeti še sledeči sklepi:

Sekcija JUJ v Ljubljani naj razpošlje okrožnico na vsa sreska učiteljska društva, da dobimo jasno sliko o stanju in delovanju strokovnih nadaljevalnih šol.

Sekcijo JUJ naprošamo za ustanovitev referata za vajenske šole pri vseh sreskih učiteljskih društvih.

Zelo nujna je potreba ustanovitve kuhinje za vajence v Ljubljani in v industrijskih krajih.

napraviti svoj koncert v javnem ljubljanskem gledališču. V 10. številki pa, da se bo ta koncert vršil 16. maja 1968 in pristavlja: »Podpirajmo domačo stvar!«

V 12. številki je pa priobčen članek učitelja Petra Irgolice iz Maribora, ki obžaluje, da je Gerbec nehal izdajati Liro Sionsko, ga poziva, naj neplačnike javno imenuje in naj tega časopisa ne neha izdajati, ker bodo že učitelji na Štajerskem skrbeli, da mu bodo dobili mnogo naročnikov, ki bodo bolj stanovitni in pošteni kot prejšnji zastankarji.

V isti številki priobčuje »Učit. tov.«, da se je g. Fr. Gerbec, učitelj v Trnovem pri Ilirski Bistrici, učiteljski službi odpovedal.

V 14. številki je priobčil neki Lovračev svoj dopis iz Trnovega, kjer omenja med drugim Gerbičevu Liro Sionsko in Irgolicev dopis iz Maribora in pravi, da je to pravo lepilo spričevalo štirskih (štajerskih) učiteljev. Pravi tudi, da je vprašal g. Gerba zastran Lire, pa mu je rekel, da bi še izdajal svoj list, ko bi doma ostal. Ker so pa okoliščine tako nanesle, da naš vrli tovariš Gerbec zapusti Kranjsko, pa menda ne bo nadaljeval svoje »Lire«. Zelo nam je žal, če je več ne bo. — Temu nasproti pa namerja možni g. Gerbec v kratkem izdati »zvezek cerkvenih pesmi o sv. obhajilu«. Dobro nam bodo došle, kajti ravno o sv. obhajilu nam jih vedno primanjkuje! Torej vže naprej priporočamo te, gotovo lepe napeve našega vrlega skladatelja, vsem orglarjem in pevcom po Kranjskem, Koroškem in Štirskem in sploh vsem, ki jim mar za lepo cerkveno petje. — Delo se bo samo hvalilo.

V 24. številki »Učit. tov.« opozarja tudi urednik na te pesmi in pravi, da stanejo 50 kr,

Učiteljska naturalna stanovanja

Z razsodbo državnega sveta in odlokom ministristva za prosveto je urejeno vprašanje obsega učiteljskih naturalnih stanovanj. Določena je tudi velikost in vrednost prostorov. Naturalno stanovanje mora obsegati 2 sobi in kuhinjo v predpisani velikosti in z vsemi pritliklinami.

Vprašanje nastane, kdaj bo to realizirano in kakšni so izgledi za bodočnost. V mestih in trgih vprašanje stanovanj ni tako pereče, ker se v mestu le laže dobi stanovanje. V mnogih primerih seveda tudi v manjših mestih in trgih ni lahko dobiti primerno stanovanje. Težko pa je najti primeren prostor za učiteljsko stanovanje na deželi. V večini so to šole, kjer je v šoli primerno vprašilsko stanovanje. To stanovanje je žal včasih cilj »mnogih reflektantov«. Prav tako se nahaja na mnogih šolah po ena ali več sobic za samsko učiteljsko. Nikjer ali pa le v izjemnih primerih je preskrbljeno za poročene učne moči. Na vasi ni primernih stavb, da bi bilo v njih kako stanovanje, ki bi imelo 2 ali celo več prostorov. Zato bi bilo treba misliti tudi na nje. Kjer so taka stanovanja na razpolago, tja naj se res nameščajo samo poročeni učitelji. Prav tako je treba gledati, da se na šole, kjer je prazno upraviteljsko stanovanje, nameščajo poročeni pari. Nimamo samo enega primera, da stanuje v teh stanovanjih samski tovariš ali tovarišica, ki ima od treh prostorov samo enega opremljenega. Ne sme me kdo napačno razumeti, da ne privoščim »upraviteljskega« samskim tovarišem. Ne, hočem le povedati, da naj se primerna stanovanja za družine izdajo ter naj se na ta mesta dirigirajo poročeni učitelji.

Z uredbo je torej določena velikost stanovanja in prostorov. Velikost ustreza zdravstvenim predpisom glede obsežnosti prostorov: za kuhinjo je predpisanih najmanj 25 m², za stanovanjske prostore pa najmanj 35 m² oziroma za enega člana 10 m² prostornine. Toda s temi predpisi se ni urejena zdravstvena stran. Od stanovanja se ne zahteva samo, da je dovolj veliko, temveč predvsem, da je zdravo. Prvi pogoj zdravega stanovanja pa je, da je to suho. 60 do 80 % stanovanj na naših šolah ne ustreza tej zahtevi. Stare šole so bile grajene iz kamnja ali tudi iz opeke, a niso bile izolirane. Z leti so se stene navlekle vlage, v mnogih primerih je ta vlaga 1 do 2 m visoka. Pod je bil položen kar na zemljo. Zaradi mokrote v zemlji je tudi pod vedno vlažen in mrzel. Nele da les hitro razpade, tudi vlaga, ki izpareva iz tega leša je zdravju skrajno škodljiva. V takih stanovanjih se začnejo najhujše morilke ljudskega zdravja: jetika, revmatizem itd. Zaradi tega bo treba tudi po velikosti ustrežajoča stanovanja v vseh primerih pregledati in nepristransko oceniti za primerna ali neprimerna. V komisiji, ki naj bi to delo opravila, naj bo upravitelj šole, član kraj. šolskega odbora, šolski ali banovinski zdravnik, tehnični strokovnjak (zid. mojster ali slično) in prizadeti učitelj. Pregled naj bi se izvršil na prošnjo učitelja oziroma šolskega upravitelja. Stanovanja, ki bi jih komisija našla za neprimerna, bi se morala popraviti. Ni namreč stanovanja, ki bi se ne dalo popraviti. Vem za stanovanje, ki je bilo skrajno zanemarjeno in vlažno, a ga je krajevni šolski odbor popravil in moderniziral, da zdaj ne zaostaja za nobenim stanovanjem v mestu v kaki novi vili.

Do danes se je smatralo vsako stanovanje za primerno, samo da je soba imela štiri stene in okenske okvire. Stereotipen odgovor na vse pritožbe je bil: »Če je bilo za druge dobro, bo še za vas«. Ako kdo ni hotel biti na cesti, je pač moral biti zadovoljen s takim stanovanjem, kakršnega je dobil.

Prav tako bi bilo treba rešiti vprašanje popravil učiteljskih naturalnih stanovanj. Določiti bi se moralo, kdo je dolžan popravljati stanovanja.

Prav tako bo treba pri gradbi novih šol paziti na razdelitev stanovanj. Opustiti bo

ki naj jih vsak naročnik pošlje skladatelju v Cerknico.

Prva številka »Učit. tov.« za 1869. l. pa opozarja, da so te pesmi že izšle, jim navaja naslove, jih ugodno ocenjuje in toplo priporoča.

V 6. številki tega letnika »Učit. tov.« je pa kratka notica, da je naš Franc Gerbec odšel v Prago, kamor ga je poklicalo vodstvo narodnega gledališča. Škoda, da vrli skladatelj in pevec ni mogel dobiti dostojnega mesta v domovini!

Iz kakega vzroka sem spisal ta članek? Prvič sem hotel s tem opozoriti učiteljstvo sedanje dobe na to, da je v slovenski kulturi ni panoge, v kateri bi ne bilo slovenskega učitelja. Drugič sem hotel opozoriti na to, da je še neobdelana študija, koliko se je v raznih dobah udeleževalo slovensko učiteljstvo ravno v slovenski glasbi. Tretjič sem hotel opozoriti na še neobdelano študijo: »Učiteljski tovariš« in slovenska glasba. Saj je znano, da je bil njegov urednik Andrej Praprotnik precej glasbeno nadarjen in verziran. Saj je znano, da je prevzel po smrti Kamila Maška uredništvo njegovega glasbenega časopisa: Caecilia, Musikalische Monatshefte für Landorganisten, Schullehrer und Beförderer der Tonkunst auf dem Lande, kjer je vršil svojo prvo uredniško prakso.³ Praprotnikov prijatelj Jos. Levičnik pa pripominja v nekem svojem pismu temu uredniku »Učit. tov.«, da njegove (Praprotnikove) skladbe pojo pevci še sedaj po cerkvenih korih v okolici Škofje Loke, kjer je njihov kompozit nekdanj služboval.

³ Praprotnik je bil tudi takoj po ustanovitvi v odboru Glasbene Matice v Ljubljani.

treba starinski način gradbe »delavskih stanovanjskih kasarn« in se oprijeti načina »ločenosti stanovanj«. Če pogledamo naša stanovanja, vidimo, da je vsem stanovanjem skupen en hodnik oziroma predsoba. Iz tega hodnika je vhod v dvoje ali še več stanovanj. Ta način se je izkazal za zgrešen. Najskromnejša zahteva vsakega stanovalca je, da stanuje n e m o t e n o, da se počuti v svojem stanovanju dobro in prijetno. Po domače povedano, nihče ne želi »da bi mu drugi gledali v skledo«. Še prav posebno velja to za stanovanja poročenih in neporočenih učiteljev. Tu di temu problemu bomo v bodoče morali posvečati več pozornosti.

Pozdravljamo nove predpise, ki so končno vendarle predpisali velikost stanovanj. S tem je odpravljenih mnogo nesoglasij, ki so prej nastajala pri dodeljevanju stanovanj. Vsak upravitelj in vsak krajevni šolski odbor si je po svoje razlagal »primernost« stanovanj. Mnogi krajevni šolski odbori so se sploh postavili na stališče, da itak ni nobenih zadevnih predpisov in da se naj učitelji zadovoljijo s tem, kar dobijo. V bodoče pa naj za vsa stanovanja velja osnovno načelo, da morajo biti suha, zračna in svetla. Zato naj se pregledajo slaba in nezdrava stanovanja in se popravijo. Pri večjih popravilih in gradbi novih šol pa je potrebno upoštevati načelo ločenosti stanovanj. Potrebno pa bo vsekakor, da se s pravilnikom ali uredbo precizirajo vse podrobnosti, da bodo izostali spori in nesporazumi. Naše načelo je, da si učiteljstvo za svoje težko, naporeno in nezdravo delo v šoli v polni meri zasluži zdrava, svetla, sončna in higienska stanovanja.

Učiteljski pevski zbor JUJ Emil Adamič

—pev. OBVESTILO. Prihodnji pevski tečaj se bob vršil v dneh 23., 24. in 25. marca t. l. v prostorih Glasbene Matice v Ljubljani. Zaradi predstoječega nastopa je tečaj strogo obvezen za vse članstvo zbora. Petnajstletnica je sicer v splošnem skromen jubilej, pomeni pa za članstvo našega zbora in ostalo učiteljstvo v JUJ že lepo vrsto let idealnega in požrtvovalnega dela ter razumevanja našega stanu za narodno kulturo. Velike so bile obojestranske žrtve, zato ne sme iti ta obletnica mimo nas brez večje in manifestacijske prireditve. To in petletnica smrti našega predsednika prof. Emila Adamiča, ki pada v letošnje leto, naj združi vse članstvo pevskega zbora v delu za čim lepši uspeh nastopa. Pokazati moramo ponovno, da smo vredni zaupanja svojih stanovskih tovarišev in imena velikega slovenskega guslarja. — Člani, ki so prejeli naknadno okrožnico, naj odgovore z obratno pošto. — Tajnik.

Učiteljski pravnik

—§ Vprašanje: V. P. I. Kdo prejema rodbinsko doklado za otroka, če sta mož in žena učitelja in ne službujeta v istem kraju, a živi otrok pri materi?

2. Kdo prejema rodbinsko doklado za otroka, če sta mož in žena sodnijsko ločena, a živi otrok pri materi?

Odgovor: Po čl. 7. uredbe o osebnih dokladah (Ročni katalog str. 115) pripada rodbinska doklada za otroka očetu. Če živita narazen zaradi ločitve ali zakonskih sporov, pripada doklada zakoncu, pri katerem se otrok vzdržuje.

Ciril Petrovec:

Franc Gerbec in Učiteljski tovariš

(Konec)

»Učiteljski tovariš« z dne 1. sept. 1867. l. je objavil sledeče vrstice: Naš dragi tovariš, vrli slovenski skladatelj g. Fr. Gerbec, je z letošnjim šolskim letom dovršil v praškem konservatoriju z najboljšim uspehom vse nauke v petju in skladanju. Še to leto jeseni misli g. Gerbec v Ljubljani dati svoj prvi koncert in drugega v Zagrebu. — Komu izmed slovenskih učiteljev ne bode srce od veselja igralo, ko bo videl svojega tovariša, kako se je s svojo železno voljo in z neprestano pridnostjo povzdignil iz navadne prašne učilnice na tako slavno stopnjo izobraženosti, na kateri bo svetil kot biser v domači umetnosti. Bog mu daj srečo!

»Učiteljski tovariš« 1868. l. priobčuje v 2. številki naslednjo notico o Gerbeu: Na sv. Treh kraljev dan je v tukajšnji reduti (v dvorani kraljeva, ki je stalo tam, kjer je sedaj šentjakobska dekl. šola) napravil naš vrli skladatelj g. Fr. Gerbec svoj prvi koncert, ki se je prav slovesno obnesel. Vse, kar so peli in igrali, je bilo prav dobro in se je tudi pošušalcem zelo prikupilo. Seveda se je med vsemi reči najbolj odlikovalo to, kar je pel g. Gerbec sam. Njegov glas je močen, veličasten, krasen in izurjen. Bog mu daj le trdno zdravje. Tako »Tovariš« kakor »Novice« — želita in voščita g. Gerbeu prav iz srca, da doseže vse, kar je bil njegov namen, ko je šel na praški konservatorij. (Tam je postal operni pevec — tenorist.)

V 6. številki »Učit. tov.« je Gerbecov poslednji epilog glede njegove Lire Sionske.

¹ Moja pripomba.

² Moja pripomba.